

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2016

GREGA HRIB

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO

DIPLOMSKO DELO

New age in podjetništvo
(CPOEF kot primer spoja obeh diskurzov)

SOCIOLOGIJA

Dvodisciplinarni program 1. stopnje

Mentor: doc. dr. Gorazd Kovačič

LJUBLJANA, 2016

GREGA HRIB

KAZALO

1. UVOD	1
2. POJAV NOVIH RELIGIJSKIH GIBANJ.....	1
3. NEW AGE.....	2
Nastanek	3
Azijske prvine.....	4
4. VZROKI ZA VZPON NEW AGEA	5
Modernost.....	5
Duhovni potrošniki v subjektivnem obratu	6
5. NEW AGE DANES	8
Spremembe v gibanju.....	8
New age in slovenska javnost	9
6. NEW AGE NA TRGU	12
Podjetnik – spiritualni bojevnik na trgu	12
New age in prodaja.....	13
7. EKONOMSKA FAKULTETA IN CPOEF	14
CPOEF	14
Akademija voditeljstva.....	16
Akademija trajnostnega voditeljstva in navdiha.....	19
Akademija globalnega voditeljstva	21
Sreča in užitek	23
Odpoved racionalnemu in intuicija	24
9. VIRI IN LITERATURA	28
Literatura	28
Viri	28
IZVLEČEK	30
Ključne besede	30
ABSTRACT:.....	30
Key words.....	30

1. UVOD

Pomen institucionalno organizirane religioznosti se je v modernizaciji dvajsetega stoletja močno spremenil. Stare hierarhično organizirane institucije s svojimi pravili in zapovedmi so začele doživljati zaton in nekateri so v tej dobi racionalizacije, ki je izganjala mistične, neznanstvene in na veri utemeljene interpretacije, slutili proces »odčaranja sveta« (Weber, 2015), a to dokončno odčaranje sveta se po stoletju teh napovedi očitno ni uresničilo. Mistične in neznanstvene interpretacije sveta, ki so ohranile svojo prisotnost, je možno videti v sodobnem new age diskurzu, ki prevzema vedno širša polja naše družbe.

Vzpon new agea na Zahodu lahko umestimo v šestdeseta leta, njegovi poglobitni nosilci pa so bila kontrakturna gibanja. New age je v svojem pionirskem obdobju vseboval nekatera subverzivna in družbenokritična sporočila, ki pa so z desetletji začela bledeti, saj je postal sestavni del zahodne kulture in je v besednjaku, ki se je očistil nekaterih religioznih prvin, posegel v različne sfere človekovih dejavnosti, kot sta tudi trg in podjetništvo. V pričujoči diplomski nalogi se nameravam spopasti s procesi, ki so pripeljali do zmagovitega pohoda new agea na Zahod, in prikazati aplikacije nekaterih prvin new agea v sodoben podjetniški diskurz in miselnost ter pojasniti ključne razloge za njuna ujemanja.

Diplomsko nalogo lahko razdelim na dva dela, saj se bom v prvi polovici osredotočil na njen teoretski del, ki nam bo razjasnil različne procese in pogoje, ki so prispevali k vzponu new agea, osvetlil pa jih bom tudi z nekaterimi primeri. V drugi polovici naloge sem si kot primer aplikacije prvin new agea na podjetništvo izbral Ekonomsko fakulteto Univerze v Ljubljani in Center poslovne odličnosti Ekonomske fakultete (CPOEF), ki deluje znotraj njenega okvira in prireja različne seminarje in delavnice, v katerih je ta diskurz močno prisoten.

2. POJAV NOVIH RELIGIJSKIH GIBANJ

Čeprav dandanes vsa alternativna religijska gibanja s pridihom azijske tradicije precej hitro uvrstimo v t. i. new age, moramo vseeno poznati zgodovino vzpona alternativnih religij na Zahodu, kamor pa ne moremo uvrstiti le verovanj, navezanih na azijsko tradicijo, ampak tudi

vzpon gibanj in praks, kot so npr. različne krščanske sekte, okultizem, ezoterika, sodobni satanizem itd., katerih izvori so pravzaprav tudi zahodnjaški. V okvir vzpona teh gibanj lahko postavimo vznik mladinske kontrakulture na Zahodu v šestdesetih letih minulega stoletja, ki se je uprla vrednotam svojih staršev. Zvečine belska, urbana, izobražena mladina srednjega razreda je hotela zavreči stare tradicije in tako tudi pravila, organiziranost in hierarhična načela dominantnih (povečini) krščanskih cerkva in vzpostaviti svoje lastne skupnosti, ki so temeljile na osebni povezanosti manjšega števila članov, manj hierarhičnih odnosih in pristnejši duhovnosti (Črnič, 2012: 23–24).

Drugi zgodovinski pripetljaj, ki bi lahko prispeval k razcvetu azijskih religijskih gibanj v ZDA, je leta 1965 odpravljen Zakon o prepovedi priseljevanja Azijcev,¹ kar je pomenilo velik dotok vzhodnjaških idej, ki so jih s seboj prinesli duhovni učitelji in očitno uspešno nagovorili mladino, ki je iskala alternative (prav tam, str. 24).

Značilnosti novonastalih religijskih gibanj so bile na začetkih svojega delovanja drugačne, kot so značilnosti new agea danes, saj ob nastankih novih religijskih gibanj ta običajno temeljijo na majhnem številu vdanih sledilcev prve generacije, ki so precej predani in entuziastični, a tudi ekskluzivistični oziroma »sektaški«, saj ljudi delijo na sledilce in »ostale« ter so v svojih prepričanjih zelo dogmatični. Tako religijsko gibanje pogosto tudi vodi karizmatična avtoriteta, ki se predstavlja kot duhovni učitelj/učiteljica oziroma nekakšen guru/gurujka, ki je pogosto tudi sam ustanovitelj/ica tega gibanja (Barker, 1995: 166–167). Te lastnosti se s časom in razvojem nekega gibanja pogosto omehčajo, saj začnejo sčasoma skrajnosti v življenjskih slogih upadati, gibanje pa se sooči tudi z odhodom prve generacije najbolj vnetih sledilcev (prav tam, str. 179).

3. NEW AGE

Za gibanje new age je značilno, da je v svojih principih in metodah zelo eklektično² in sinkretično,³ vanj pa danes uvrščamo mnogotere prakse in verovanja, ki jih pripadniki

¹ Asian Exclusion Act, sprejet leta 1924.

² Eklekticizem pomeni prevzemanje in spajanje različnih sistemov, pogledov in ugotovitev.

³ Sinkretizem pomeni združevanje, spajanje različnih, nasprotnujočih si nazorov, religij ali njihovih elementov v skladno celoto.

največkrat zajamejo v izraz duhovnost, ki pa ima za različne ljudi tudi različne pomene, saj lahko poleg odvrčanja od materialnega sveta in iskanja višjega smisla v življenju in bivanju, vključuje tudi astrologijo, napovedovanje prihodnosti, numerologijo, alternativno medicino, zdravljenje s kristali, kanaliziranje,⁴ *rebirthing*,⁵ komuniciranje z naravo, metodo pozitivnega mišljenja itd. (Črnič, 2012: 48).

Iz tega seveda sledi, da le težka govorimo o sodobnem new ageu kot o enotnem religijskem gibanju, saj je v teh pomenih precej ohlapno in raznoliko. Če bi hoteli strniti nekatera skupna izhodišča new agea, je to gibanje izvorno vezalo skupno prepričanje, da se človeštvo nahaja na pragu velikanskih kozmičnih pretresov oziroma da svet prehaja v »novo dobo«, ki jo nekateri imenujejo tudi »doba vodnarja«. Ta naj bi zamenjala dobo rib, ki je vladala svetu zadnji dve tisočletji, ki pa naj bi bili v znamenju kaosa, vojne in nemira. Poimenovanje izhaja iz astrologije, po kateri naj bi sonce prešlo iz enega nebesnega znamenja v drugo. V novi dobi oziroma dobi vodnarja naj bi svetu zavladali pristna duhovnost, ljubezen, harmonija, mir in sožitje (prav tam, str. 50).

Nastanek

Za samo poimenovanje tega gibanja je zaslužna britansko-ameriška teozofinja⁶ Alice Bailey (1880–1949), ki je na začetku 20. stoletja znotraj Teozofskega društva skovala ta izraz skupaj z idejami o komunikaciji z duhovnimi bitji, enotnosti vseh religij in uporabo (kvazi)znanstvenih pristopov v iskanju duhovnih zakonitosti, ki so ostale pomembnejše sestavine new agea vse do danes, vendar takrat sam new age še ni pomenil večjega preloma v duhovnosti zahoda, saj je navdušil le maloštevilne intelektualce in umetnike, resnični uspeh pa je doživel šele z generacijo »baby-boom« v šestdesetih letih v času razcveta novih religijskih gibanj, ko je pozneje zaradi različnih dejavnikov postal sinonim za vsa alternativna religijska, filozofska in (kvazi)znanstvena gibanja, ki so se razširila po Zahodu (prav tam, str.

⁴ Komuniciranje z duhovnimi bitji (dušami, angeli, kolektivno zavestjo) (prav tam, str. 48).

⁵ Tehnike, ki osebo soočijo s travmo njenega rojstva in naj bi ga tako osvobodile potlačenih čustev. Največkrat se izvajajo z različnimi dihalnimi vajami (prav tam).

⁶ Teozofija gradi na naukih o kozmosu, ki je vpet v ciklično evolucijo, po kateri človeštvo prehaja od prvobitnejših oblik prek materialnih do duhovnih stopenj in tako duhovno napreduje. To vedenje o kozmosu naj bi v biti vsebovale vse religije, a resnično duhovno znanje kozmosa naj bi posedovali le izbrani duhovni učitelji, imenovani Mahatme (prav tam, str. 82).

83). A v času vzpona new agea, v šestdesetih in sedemdesetih letih, kljub njegovi popularnosti med mlado, urbano, izobraženo mladino srednjega razreda še ni dosegel položaja dominantnega diskurza in je še zmeraj vseboval nekatere kontrakulturne razsežnosti, saj je kritika družbenih razmer ostala ena od poglobitvenih tem tega gibanja (prav tam, str. 53).

Azijske prvine

V razumevanju new agea je človek povezan z vsem univerzumom, saj ta gradi na holistični paradigmi – vse je povezano z vsem. Taka paradigma se jasno kaže v idejah o kolektivni zavesti, materi zemlji, ki deluje kot nekakšen celovit samouravnavaajoči organizem, ali v zdravilskih metodah, ki človeka razumejo kot celoto njegovega telesa, uma in duha (prav tam, str. 51). Veliko tovrstnih pojmov ima izvor v azijsko religiozno-filozofskih idejah, ki pa jih je new age pogosto iztrgal iz širšega konteksta in ga reinterpretiral ter prilagodil zahodni kulturi, kar velja tudi za religije, kot je npr. budizem, katerega zahodnjaško različico danes že pogosto poimenujemo kar »zahodni budizem«. Tako zahodnjaka ideja o reinkarnaciji čestokrat prepriča ravno zaradi hrepenenja po nadaljevanju njegovega obstoja in v vnovičnem rojstvu vidi novo svetlo priložnost, medtem ko za hindujca ali budista novo življenje v krogu rojstev in smrti pomeni breme, ki bi ga rad prekinil in doživel končno razsvetljenje in osvoboditev iz tega kroga (prav tam, str 72). Zahodni budisti, navdušenci nad budizmom ali preprosto simpatizerji new agea, ki imajo sami sebe za tiste, »ki jih zanima duhovnost«, pogosto vidijo budizem in celotno budistično kulturo le kot filozofijo miru, sožitja in duhovne globine, vendar v zadržanosti v samo budistično filozofijo in religijo spregledajo resnično trpkost budističnega sveta, v katerem tako kot v vsaki drugi veliki religiji vladata tudi verska nestrpnost⁷in patriarhat, saj azijske ženske le malo kje v budizmu zasedajo vidnejšo vlogo, (moški) meni pa zasedajo privilegiran položaj in so praktično edini v budistični kulturi, ki dejansko izvajajo meditacijo, nanjo pa so se z učenjem privajali dolga leta (prav tam, str. 157). Za patriarhalne in reakcionarne pa bi lahko označili tudi nekatere vzhodnjaške ideje, ki jih je posvojil celoten diskurz new agea, kot sta na primer »moški« in »ženski« princip, po katerem je ženski princip z različnimi lastnostmi, kot naj bi bile emocionalnost, ljubezen, nežnost itd., označen kot pasiven, nasproti aktivnemu moškemu principu z lastnostmi

⁷ Kot primer verske nestrpnosti v azijskih deželah z večinsko budistično veroizpovedjo lahko navedemo Mjanmar, kjer pogromi budistov nad muslimansko manjšino niso redkost.

borbenosti, razuma in logike. Ta dva principa (tudi jin in jang) naj bi se torej dopolnjevala, očitno patriarhalna pa so seveda sama poimenovanja in razumevanja »moškosti« in »ženskosti«.

Druga značilnost new agea je poudarjanje samoduhovnosti in samoizpolnitve oziroma samouresničitve, ta naj bi bila najpomembnejši osebni cilj vsakega človeka, ki se mora osredotočiti na svoj notranji jaz oziroma na svojo resnično naravo, skrito za njegovim družbenim jazom in umom, ki jo zakrivata (Heelas, 2002: 362). New age je torej v tem pomenu močno vezan na individualizem, saj za razliko od drugih velikih svetovnih religij gradi na osebni duhovni izkušnji in kot večina sodobnih religijskih gibanj deluje v manj formalno organiziranih skupnostih in kljub (pogostim, a ne nujnim) verovanjem v posmrtno življenje ali reinkarnacijo ne poudarja le tega, ampak je usmerjen tusetno, na tukaj in zdaj, k čemur naj bi spadal optimističen duh, ki samega sebe tudi aktivno spreminja (Črnič, 2012: 52).

4. VZROKI ZA VZPON NEW AGEA

Nekatere vzroke in okoliščine, v katerih je new age vzcvetel, sem površno že orisal, vendar bi nekatere različne, a tudi dopolnjujoče poglede na njegov vznik vseeno veljalo podrobneje navesti. Kot sem že omenil, je new age postal pomembnejše gibanje v šestdesetih letih s prihodom novih religijskih gibanj na Zahod in ko je izobrazena, urbana mladina srednjega razreda v političnem in kulturnem boju za državljanske pravice, proti vojni v Vietnamu, proti sistemu (kar koli je različnim gibanjem in posameznikom to pomenilo) itd. obrnila hrbet obstoječim religijskim institucijam in sprejela ter tudi oblikovala svoje lastne alternative (prav tam, str. 19).

Modernost

20. stoletje so zaznamovale prelomne družbene spremembe, saj se je z globalizacijo povezanost sveta utrdila, globalna povezanost pa pomeni hitrejši prenos informacij, ljudi in

kultur, saj hitro zahodni svet ni bil več ujet le v svoje stare tradicije, temveč je lahko začel sprejemati tudi druge, ki so se zdele zahodnemu človeku v razočaranju nad prevladujočimi verovanji, mišljenji in tradicijami svoje družbe eksotične in mikavnejše. Religijske tradicije so torej ostale tisti »sveti baldahin«, ki ga ljudje nad svojimi življenji znova in znova postavimo, da nam ponuja končne odgovore na naša vprašanja in nas zaščiti (Berger, 1967, citirano po Črnič, 2012: 18). V času in pogojih detradicionalizacije, urbanizacije in individualizacije so očitno spremembe zahtevale nov tip odgovorov, ki jih tradicionalne institucionalne religije niso več zmogle v celoti rešiti. V modernem svetu raznolikosti in multikulturalnosti pa ljudje niso bili več omejeni le na en specifičen sveti baldahin, new age jim je namreč omogočal ravno to neskončno odprtost, saj nekonsistentno vsrka lahko vase vse nasprotujoče si lastnosti z različnih vetrov, nekaj malega iz zahodne ezoterike, nekaj malega (kvazi)budizma, nekaj astrologije itd. New age preprosto ni imel dogem in pravil, dovolj je bilo le, da med svoja verovanja in prakse lahko nakopičiš, kolikor si pač želiš.

Duhovni potrošniki v subjektivnem obratu

New age bi lahko zlahka opisali tudi kot nekakšno velikansko religijsko tržišče, ki se je odprlo po zatonu predmoderne, homogene družbe na zahodu, kjer je vladal monopol krščanstva in njegovih institucij, ki so zavzemale položaj dominantne religijske tradicije. Na tem tržišču mnogoterih verovanj in praks lahko svobodno izbereš tiste, ki so ti pač všeč (prav tam). Po teoriji religije kot racionalne izbire lahko vsak kot pri vseh drugih dejavnostih izbira na temelju zaznanih stroškov in pričakovanih koristi (Stark in Bainbridge, 2008). V času vzpona potrošništva je miselnost neskončne svobodne izbire zajela torej tudi »duhovne potrošnike«, ki niti svoje lastne duhovne izbire in prakse ne jemljejo preresno, saj jih lahko dosti hitreje kot drugi verniki opustijo in zamenjajo, saj so venomer »odprtega duha« za vse novo in alternativno.

V teh pogojih potrošništva in skrajne individualizacije življenja na vseh ravneh, torej tudi na religijski, je značilen t. i. subjektivni obrat ali obrat vase, saj so zunanje avtoritete izgubile moč in zaupanje (Heelas in Woodhead, 2005; Giddens, 2000; Ban, 2008, citirano po Črnič, 2012: 20). V porastu so alternativne oblike šolanja (Waldorfska šola) proti uveljavljenim, alternativna medicina brez dokazanih učinkov proti uradni preizkušeni in potrjeni medicini ter

lastni jaz in njegove zahteve ter pričakovanja proti institucijam uveljavljenih religij, v katerih ljudje ne iščejo več odgovorov, saj se ti nahajajo menda v njih samih, religija prehaja od imanence k transcendenci, značilne pa postajajo t. i. samoreligije ali religije sebstva, torej pripadniki lahko »verujejo brez pripadanja« (Davie, 2005, citirano po Črnič, 2012: 20).

Thomasu Luckmannu je v njegovem delu *Nevidna religija* v šestdesetih letih minulega stoletja že pred samim vznikom new agea uspelo prepoznati strukturne razloge za uspeh alternativnih religijskih gibanj, saj so po njegovem mnenju institucionalno specializirane oblike religije zaostale za silovitimi spremembami v moderni družbi oziroma »objektivnimi« družbenimi okoliščinami, ki določajo sisteme »poslednjih pomenov«, saj se jim ne uspejo dovolj hitro prilagoditi (Luckmann, 1997, citirano po Črnič, 2012: 24). V pluralistični družbi so uradni religijski modeli venomer na udaru, saj ob pojavu individualiziranih in privatiziranih oblik religij ljudje na to področje posegajo kot potrošniki, ki po svojih lastnih usmeritvah in preferencah, ki izhajajo iz njihove osebne biografije, neomejeno izbirajo iz ponudbe »poslednjih smislov« (Črnič, 2012: 25).

Neideološki new age?

V času množičnega nezadovoljstva nad domačimi religijskimi institucijami, pravili in dogmami, ki jih večina ljudi⁸ smatra za zbirokratizirane in ujete v politiko in ideologijo (Debeljak, 1994: 140–141), se nam dominantne religijske institucije (npr. RKC) jasneje kažejo kot nosilke konservativnih in na politiko (politično desnico) navezanih idej, ki ne služijo duhovnim, pač pa ideološkim ciljem. Ob omembi katolicizma veliko ljudi največkrat niti ne pomisli na njegove teološke nauke in svetopisemske zgodbe, temveč na Rimskokatoliško cerkev, duhovniško pedofilijo, nasprotovanje istospolnim porokam, kontracepciji, samskim materam in podobne grehe ter nazadnjaška načela, ki jih vežejo na to institucijo. Nič čudnega torej, da vzhodnjaške kulture, o katerih sledilci new agea nekaj malega vedo, vendar občutno ne dovolj, ocenjujejo skozi samo vzhodnjaško filozofijo, na kateri ne opazijo madežev političnosti in spregledajo samo resničnost vzhodnjaških kultur. V

⁸ Po raziskavi Centra za raziskovanje javnega mnenja je junija 2014 odklonilen odnos do »cerkve in duhovščine« izkazovalo 60 odstotkov anketiranih (Center za raziskovanje javnega mnenja, pogl. »Rezultati politbarometra«)

času razočaranosti in zavračanju vsega, kar ljudje prepoznamo kot ideološko, se nam daljne, eksotične kulture z vzhoda prikazujejo kot neideološke in nepolitične, četudi te religijske in filozofske ideje lahko nosijo ideološka sporočila. Poleg že omenjenega patriarhata bi lahko izpostavil primer reinkarnacije v hinduizmu. Po nekaterih interpretacijah hindujskega izročila lahko prekinejo krog ponovnih rojstev in dosežejo razsvetljenje le pripadniki najvišjih kast, ki so na ta družbeno mesto skozi reinkarnacije tudi prispeli z krepostnim življenjem, kar razrednemu rasizmu kastnega sistema poda legitimnost, saj si ljudje svoj družbeni položaj torej zaslužijo zaradi dejanj v svojih prejšnjih življenjih.

5. NEW AGE DANES

Spremembe v gibanju

New age, kot ga poznamo danes, zagotovo ni več enak tistemu, ki je Zahod zajel konec šestdesetih let, saj so nekatere prvine subverzivnosti, ki jih je new age očitno le posedoval z zatonom kontrakulture, hitro ugasnile (Črnič, 2012: 53–54). Kompleksne množice idej in praks new agea so se iz manjših družbenih skupin sledilcev preselile in zajele veliko širše plasti družbe. Nekatere ideje in prakse new agea, ki jih je izvajala predvsem urbana, izobražena, belska mladina srednjega razreda na Zahodu, so začele prestopati v druge plasti populacije in postajale vedno dominantnejše prvine zahodne kulture, s katero so skozi desetletja zlile skupaj (Melton, 1995: 272–273). Vsakdanji new age in njegov diskurz, ki sta se znebila kritičnosti in idej upora, vedno bolj legitimirata obstoječe družbeno stanje, namreč liberalni kapitalizem ga je učinkovito vgradil vase, saj se vzorec »duhovnega potrošnika« očitno dobro prilega k potrošniškemu načinu razmišljanja in delovanja v pogojih prostega trga.

Očitno bi ta obrat v new ageu lahko interpretirali tudi s pomočjo Mirjane Ule, ki nam pojasni poraz (progresivne) mladine in njenih gibanj na Zahodu. Ker ji sveta ni uspelo spremeniti, se je resignirano odločila spremeniti le sebe, zato se je umaknila v svoje male svetove s svojimi lastnimi osebnimi zgodbami in gradila na frazemu »Spremeni sebe in spremenil boš svet«, le da je svet, ki je v resnici spremenil njo, sčasoma postajal za to osivelo mladino vedno manj pomemben (Ule, 1999).

Ko so se ideje in prakse new agea razširjale in se pretvarjale v dominanten diskurz zahodne družbe, je začel upadati tudi samoidentifikacijski potencial, ki ga je ta pojem vseboval v svojih začetkih. Pojem new age je kljub njegovi zmagi in razširitvi njegovega diskurza začel vsebovati negativno konotacijo, saj ob njegovi omembi tudi tisti, ki bi jih tja zlahka uvrstili, zmajujejo z glavo in ta pojem povežejo z nepristno, instant duhovnostjo, medtem ko se imajo oni sami le za ljudi odprtega duha, ki ne prisegajo na vpetost v tradicionalne verske institucije. Termin new age je začel izginjati celo iz akademskih razprav in publikacij, saj ga nadomeščajo tudi mnoge druge oznake, kot so npr. duhovna revolucija, alternativna duhovnost, ekspresivna duhovnost, neformalna duhovnost, duhovno tržišče, nova duhovna gibanja in kultura itd. (Črnič, 2012: 54).

New age in slovenska javnost

New age in druge vzhodnjaške ideje so tudi v Sloveniji pridobile domovinsko pravico, saj je ob koncu devetdesetih let po anketi že 17 odstotkov ljudi verjelo v reinkarnacijo (prav tam, str. 71). Javnost je očitno pozitivno sprejela tudi duhovni obrat pokojnega Predsednika države in Republike, dr. Janeza Drnovška, ki je po izvolitvi na mesto predsednika države leta 2002 korenito spremenil svoj nekdanj resnoben politični slog. Po hudi bolezni se je preselil iz elitne lokacije v Ljubljani v samotno koč na Zaplano. Kmalu je začel prevzemati drugačen jezik in slog, v katerih ni manjkalo omemb pojmov, kot so pozitivno razmišljanje, višja stopnja zavesti, vesoljna, kozmična, univerzalna zavest itd. Pri zdravljenju raka, za katerim je zbolel, je iz etičnih razlogov postal vegetarijanec ter začel posegati tudi po alternativni medicini in pisati o duhovnosti, vendar ni ostalo le pri tem, saj se je zelo aktivno začel zavzemati za reševanje nekaterih svetovnih problemov, kot je bila npr. kriza v Darfurju, kar je bilo precej povedno iz vidika, da reševanje tako velikih konfliktov ni bilo v dometu dejavnosti velesil oz. mednarodnih organizacij, ki bi morale biti za reševanje tovrstnih tragedij primarno poklicane (prav tam, str. 229–237).

Nekatere njegove poglede na svet in družbeno angažiranost lahko vidimo tudi v njegovi knjigi, *Misli o življenju in zavedanju*:

»Tako ne gre več naprej. Izstopimo iz drvečega avtobusa. Svet, kakršen je, nam ni všeč. Avtobus se bo prevrnil, svet bo razneslo. Na eni strani blišč in razkazovanje, na drugi beda, revščina, lakota, nasilje, bolezni: Kdo mi bo ob tem dopovedal, da je življenje lepo in da moram za vse plačevati še davke? Raje bom kar izstopil. Kaj bi

čakal? Naslednjo vojno, ki bo prišla gotovo kakor usoda? Brezposelnost? Bolezen in zdravljenje, ki me bo morda prikrajšalo še za tisto kvaliteto življenja, ki mi jo bo pustila bolezen? Da bosta zrak in voda tako onesnažena, da ne bom mogel niti dihati niti se odžejati? (Drnovšek, 2006: 74–75).

Gremo v drug svet, svet višje zavesti, harmonije in ubranosti. Lepši svet. [...] Preskočiti bomo morali vanj. Energija zemlje raste. Prišlo bo do sprememb, tudi do katastrof. Preskok bo trd. Zemlja se bo stresla in bo poplavljenjena. Zemlja se bo premaknila. Tisti, ki bodo dosegli dovolj visoko duhovno raven, bodo preživeli in šli z zemljo naprej. Vzpostavil se bo nov svet [...] Razvoj bo hiter, vendar tokrat uravnotežen [...] Solidarnostni sistemi bodo razviti, ljudje si bodo pomagali [...] Človek bo ponovno razvil kulturo, vendar bo višja, prav tako raven tehnološkega napredka [...] Vojn in kriminala ne bo več, ker bo človek dovolj ozaveščen. Ljudje bodo volili svoje predstavnike, vendar bo boj za oblast v današnjem smislu izginil [...] Prevladala bo institucija prvega med enakimi [...] Države bodo sodelovale. [...] Združeni narodi bodo zaživieli v sodelovanju in izmenjavi za čim boljši razvoj, skupno reševanje problemov ter zagotavljanje mirnega in varnega življenja vsakemu prebivalcu planeta. Ljudje bodo pridelovali in jedli rastlinsko hrano [...] Izginile bodo številne civilizacijske bolezni, ki danes pestijo človeštvo. [...] Človek bo znova in dokončno postal enakopraven del vesolja (prav tam: 123–126).

Svet se po prepričanju Janeza Drnovška (kot tudi večine sledilcev new agea) zagotovo ne bo spremenil z nasilnimi revolucijami, dvigom proletarske zavesti in odpravo nasprotja med delom in kapitalom, temveč z duhovno revolucijo, dvigom duhovne zavesti ter mirom in sožitjem vseh ljudi.

Poleg dr. Janeza Drnovška so nekatere lastnosti new agea blizu tudi nekaterim drugim visokim slovenskim politikom. Sedanji predsednik vlade dr. Miro Cerar, ki je danes sicer katoličan, se je pred to religijsko izbiro v mladosti precej ukvarjal s preučevanjem drugih religij, idej in filozofij (Mekina, 2014; Oddaja Od blizu, 2016), vendar je nekaj duha new agea očitno ohranil, saj njegov že ponarodeli list papirja z napisom »*Slovenec sem. Ne jamram, iščem rešitve.*«⁹ (MMC RTV Slovenija, 2016) že močno spominja na motivacijske tehnike pozitivnega mišljenja. Zelo nazoren v izpovedovanju svoje duhovnosti pa je bil tudi Predsednik Republike Borut Pahor, ki je v intervjuju za revijo Ona dejal, da verjame v angele, ki ga varujejo (Slovenske novice, 2012), kar je pozneje v televizijski oddaji Resnica še podrobneje in pomenljivejše obrazložil:

»Če sem si kot en mladenič naivno predstavljal, da se svet vrti okoli mene, zdaj nekako ugotavljam, ne da se jaz vrtim okrog sveta, ampak da je tukaj neka vzajemnost, neka potreba po neki harmoniji in če je ta harmonija vzpostavljena, se da...kako bi rekel, se da živet svet okrog tebe in svet lahko živi s tabo in vzpostavlja te harmonije, ki je dnevna naloga, to ni enkratni dosežek. Želja, da živiš v enem sozvočju, ravnovesju, v harmoniji torej je nekaj, kar me navdihuje v zadnjem času, zagotovo. Povedal sem v tem intervjuju, ki je bil nekoliko bolj odprt ... povedal sem, da verjamem, da če jaz delam dobro za ljudi, mi bo dobro tudi vrnjeno. Če bom pa škodil nekomu, zlasti če bom to naklepno škodil, mi mora to usoda vrniti s klofuto, drugače svet ni pravičen, a veste. V tem smislu mislim ...seveda domnevam, je v tej naši naravi neka želja po tem, da se dobro z dobrim poplača in

⁹ Predsednik vlade Republike Slovenije dr. Miro Cerar je 18. 1. 2016 na novinarski konferenci k svojemu mikrofону postavil na ogled list papirja z napisom »*Slovenec sem. Ne jamram, iščem rešitve.*«, ki je takrat hitro postal tarča posmeha v javnosti.

slabo s slabim. V to verjamem in tako se tudi obnašam...zdaj ali je to kakšna posebna duhovnost ali ne? Vem pa tudi...jaz nisem religiozen človek. Spoštujem in vedno sem, tudi takrat ko o tem nisem veliko razmišljal, ljudi, ki so zahajali v ene ali druge cerkve...kot sem rekel, če človek ima eno vero v nekaj, je to ena inspiracija, ki je neverjetna, zlasti takrat ko vam je težko. Če se vi lahko zatečete v neko upanje...kaj pa potrebuje človek bolj, ko je v neki krizni situaciji, kot upanje, da jo bo premagal. Če se vi lahko zatečete v to upanje, je to en velik privilegij, in morda ni potrebno, da gre za klasične oblike...vsakdo, se mi zdi, med nami, morda ne vsi, no, jaz vsekakor to povem na glas, si proizvedeš nek svet vrednot, h kateremu poskušaš potem stremet.» (Resnica, 2012)

Zagotovo bi bilo prepovršno sklepati o pogledu na svet in duhovnost dr. Janeza Drnovška in Boruta Pahorja zgolj skozi zgoraj citirane besede, saj ne morejo izraziti kompleksnosti njunih celotnih prepričanj, vendar očitno lahko vidimo, da je dr. Janez Drnovšek v svoji knjigi Misli o življenju in zavedanju, še ohranil nekaj tistega pionirskega duha new agea, ki si je prizadeval aktivno spreminjati svet in družbene odnose in bil v svojih apokaliptičnih vizijah precej radikalen, medtem ko pri sedanjem Predsedniku Republike lahko vidimo moderni vsakdanji diskurz new agea, ki ne opozarja več toliko na svetovne probleme in krivice, ki bi jih bilo treba reševati, pač pa poskuša človeka zgolj pacificirati in ga opremiti z rešitvami za njegovo osebno življenje in eksistencialne stiske. Svet dojema kot utrjen in njegova sprememba ni človekova primarna dejavnost, saj je njegova temeljna dejavnost spreminjati svojo zavest, ki mora zaživeti v harmoniji in sozvočju s tem svetom, zato je v pogledih na duhovnost Boruta Pahorja vsaj iz zgornjih citatov vidnejša individualizacija oziroma osredotočenost na samega sebe ter apolitičen in posledično tudi reakcionaren pristanek na družbeni status quo.

V spodnjem citatu Boruta Pahorja je vidneje izražena tudi značilnost new agea, ki pa verjetno ni zgolj njegova lastnost, pač pa značilnost vseh religij in prepričanj v transcendenco v današnjem zahodnem svetu, za katerega smo verjeli, da smo ga odčarali. Borut Pahor v spodnjem citatu odkrito in v relativno racionalnem tonu našteje razloge, ki po njegovem mnenju nekoga privedejo k duhovnosti. Tako omeni, da je morda v sami naravi ljudi, da si želijo verjeti v nekakšno kozmično pravičnost, saj jim upanje, ki jim ga ta vera prinaša, pomaga v spopadanju z življenjem. Verovanje v sodobnem zahodnem svetu očitno več ne potrebuje brezkompromisne vere v nekakšno transcendenco, pač pa je dovolj le želja po njenem obstoju. Četudi je človek sposoben prepoznati celo nekatere psihološke in sociološke razloge, ki so ga privedli pod okrilje nekega prepričanja in ga ne podpirajo nikakršni empirični dokazi, je zanj dovolj le želja, da bi bilo to prepričanje resnično. New age že sam pogosto gradi na moči pozitivnega mišljenja, ki narekuje, da moramo na življenje vedno gledati z vedre, optimistične plati, nekatere stvari pa lahko uresničimo le, če si tega v

pozitivni naravnosti dovolj močno želimo in verjamemo. Če v nekaj dovolj močno verjamemo, je to očitno za nas resnica, pa četudi se pravzaprav v trenutku manjše distanciranosti zavedamo njene subjektivne omejenosti. Resnica in empirični dokazi so torej kljub vsem očitnostim potisnjeni v ozadje, saj jih zakriva sama želja po drugačni resničnosti.

6. NEW AGE NA TRGU

Podjetnik – spiritualni bojevnik na trgu

V koliko govorimo o new ageu, ki je postal del dominantne zahodne kulture, se seveda ne moremo izogniti tudi ekonomskemu diskurzu in neoliberalnemu kapitalizmu, ki sta ga v veliki meri posvojila, vendar neoliberalnemu kapitalizmu ni uspelo zajeti le new agea kot blaga ali storitve, ki ga lahko na trgu zgolj prodaja, pač pa ga je tudi vsadil v glavo samega sodobnega podjetnika. Pozitivna in negativna energija, samoizpolnitev ali moč pozitivnega mišljenja itd. so se že skorajda odcepili od izvornih new age pomenov in postali že pravzaprav nekakšna »mantra« sodobnega podjetništva v svoji manj religiozni in bolj posvetni različici. S pomočjo diskurza new agea tudi v delu in poslu ne vidimo več zgolj opravljanja dela, za katerega si zgolj plačan, ampak svojo kariero, ki postane nekakšen duhovni projekt, skozi katerega se samouresničujemo, žrtvujemo za višji smisel, krati pa tudi poslovne in potrošniške odločitve vedno manj temeljijo na smotrnem razmisleku, pač pa naj bi bile vodene z intuicijo in s sledenjem občutkom, v katerih naj bi se skrival naš »notranji jaz«, ki je nekakšna višja resnica, s pomočjo katere pridemo do cilja in se v primeru, da spotoma na trgu propademo, v skladu z metodo pozitivnega mišljenja vnovič »samoobnovimo« in samoregeneriramo. Podjetniški slog življenja zagotovo prinese tudi veliko stresa in izgorelosti, zato se je treba zmeraj znova motivirati in opravičevati smisel svojega početja, zato je frazemi o vztrajanju, pozitivnosti in poslanstvu njihovega dela samim podjetnikom pomagajo tudi preživeti naporno kariero. In kaj neoliberalnemu kapitalizmu lahko bolj koristi kot individualiziran človek, videč samega sebe kot podjetnika, ki svoje delo opravlja z mislijo, da počne nekaj višjega in koristnega za njegovo lastno duhovno rast. Ta človek se ne pritožuje nad težkimi delavnimi pogoji, nizkimi prihodki ali nestalnostjo zaposlitve niti ne razmišlja o včlanitvi v

sindikata, ampak poskuša svoje stanje z močjo pozitivnega mišljenja videti v lepši luči. Če mu tako videnje ne uspe, to kvečjemu pomeni, da mora še bolj graditi na sebi, biti še bolj pozitivno naravnana, saj bo le tako lahko srečnejši in zadovoljnejši.

New age in prodaja

Religija in trg tudi neposredno nikdar nista bila dva ločena svetova. Še stoletja nazaj so trgovci srednjeveške Evrope v mestih prodajali relikvije, ki so jih množice naivno kupovale in za svoje druge grehe prodajale odpustke Katoliški cerkvi. Še dandanes svete podobice, blagoslovljena voda in podobni objekti čaščenja ostajajo domena tradicionalnih institucionalno organiziranih religij. Vseeno pa je new ageu uspelo na trg spraviti velikansko količino različnih blag in storitev. Ko sta se sodobni kult zdravja ter mladosti in new age srečala, sta trgu ponudila neomejen vir zaslužka. Sodobni človek je poln frustracij, saj so njegova sreča, duševni mir, večna mladost in zdravje venomer le njegova lastna odgovornost, za katero mora poskrbeti. Očitno new age ljubi »stare duše,¹⁰« vendar ne mara starih teles, kajti vedno nam ponudi alternativne »medicinske« preparate, metode mišljenja ali dihalne tehnike, ki bi nas ohranile mlade in čile.

Pravi razcvet je doživel trg literature. Poleg posebnih oddelkov, ki so tej literaturi namenjeni v knjigarnah in knjižnicah, lahko vidimo tudi specializirane knjigarne s tovrstno tematiko. Poleg knjig za samopomoč, ki nam narekujejo, kako živeti ter postati srečen in uspešen, so vzpon doživeli tudi romani, v katerih se protagonist odpravi na potovanje, kjer v iskanju višjih resnic temeljno resnico venomer najde v sebi in svojem jazu (Črnič, 2012: 49). Če bi omenil le nekatera bolj poznana tovrstna dela in avtorje, bi omenil brazilskega pisca Paola Coelhoa, čigar delo Alkimist iz leta 1988 je morda nekakšen sinonim za new age literaturo, in pa Celestinsko prerokbo, avtorja Jamesa Redfielda (prav tam).

V Sloveniji se že od konca osemdesetih pojavljajo revije, kot so Aura (1989-2016), Misteriji (1993-), Karma (2000, danes Karma plus) itd. (prav tam, str. 50). Te revije ne prodajajo le svojih platnic, pač pa kot je vidno na internetnih straneh revij celoten nabor new age produktov.

¹⁰ Izraz označuje dušo, ki je preživela že mnogo reinkarnacij in je blizu razsvetljenja, a se v vsakdanjem pogovoru uporablja pogosto tudi za ljudi, ki naj bi bili zelo modri za svoja leta.

7. EKONOMSKA FAKULTETA IN CPOEF

CPOEF

Kot primer vdora terminologije *new agea* v polje ekonomije bom kot osrednji empirični vir izpostavil institucijo CPOEF oziroma Center poslovne odličnosti Ekonomske fakultete. Ustanovljen je bil leta 2011, poleg NLB, Mercatorja, Gorenja, Kolektorja in BTC-ja pa si največ (61 odstotkov) ustanoviteljskih pravic lasti Ekonomska fakulteta, ki je del Univerze v Ljubljani in s tem seveda tudi slovenskega javnega šolstva, CPOEF pa opravlja različne tržne dejavnosti, kot so svetovalne storitve, poslovno izobraževanje, analize poslovanj podjetij, in prireja seminarje in delavnice. CPOEF je bil ustanovljen kljub temu da sta v okviru Ekonomske fakultete služba za tržno dejavnost in državni inštitut, prek katerega so profesorji za plačilo opravljali storitve za podjetja, že obstajala, kar očitno kaže na to, da je bil CPOEF ustanovljen tudi zato, da javnosti lažje prikrije visoke honorarje, ki jih (ne zgolj) profesorji prejemajo za tržne storitve, saj po zakonu CPOEF deluje zgolj kot zavod v javno-zasebnem partnerstvu, kar pomeni, da prihodki niso izkazani v okviru Ekonomske fakultete. Poleg tega, da za CPOEF dejavnosti opravljajo profesorji Ekonomske fakultete in te pogosto potekajo v njenih prostorih, se CPOEF tudi oglašuje na internetni strani EF ter najočitnejše: nosi tudi njeno ime. Profesorji na Ekonomski fakulteti tako lahko dobro plačano pedagoško delo prepustijo slabo plačanim asistentom, sami pa s pomočjo imena in logistike svoje fakultete opravljajo tržne dejavnosti (Biščak, 2016). V času ustanovitve CPOEF je Ekonomsko fakulteto kot dekan vodil nekdanji finančni minister v vladi Mira Cerarja, dr. Dušan Mramor, v njegovem ožjem vodstvu pa je pri ustanovitvi CPOEF sodelovala tudi sedanja ministrica za izobraževanje, znanost in šport dr. Maja Makovec Brenčič, ki je v tem času poleg položaja profesorice zasedala tudi mesto prodekanke na Ekonomski fakulteti (EF, pogl. »Vodstvo fakultete«).

Poleg nekaterih dejavnosti, ki jih CPOEF opravlja, lahko pridih terminologije new agea zasledimo že v samih predstavitvenih besedah na njegovi internetni strani:

»O nas

Poslanstvo

Poslovnemu svetu ponuditi mednarodno konkurenčno in kakovostno znanje ter svetovalne storitve in z upoštevanjem dejanskih potreb gospodarstva ter javnih institucij vplivati na hitrejši razvoj gospodarskega okolja, tudi širše v regiji« (CPOEF, pogl. »O nas«).

Dejavnost CPOEF očitno ni zgolj funkcija, pač pa je veliko več od tega. Dejavnost CPOEF je pravzaprav poslanstvo, ki ga opravljajo profesorji, ki dobro poznajo »dejanske potrebe« gospodarstva. Njihov pogled na gospodarstvo, ekonomijo in prosti trg je očitno precej mističen, saj ga poosebijo ter dobro poznajo njegove zahteve, želje, osebne muhe (kapital je plaha ptica ipd.) in potrebe.

Sodobni ekonomski diskurzi, ki so ekonomske kategorije poosebili, so tako vseprisotni, da je včasih težko ugotoviti, kateri diskurz se je navzel drugega:

»Pomagamo vam začeti, uspeti, rasti in se obdržati na vrhu!« (prav tam: Poslovno izobraževanje).

Pričujoč citat je možno zaslediti v uvodnih besedah rubrike *Poslovno izobraževanje in usposabljanje*. Lahko bi se vprašali, ali se je v ekonomski diskurz zavlekel jezik motivacijskih frazemov in metafor o osebnih uspehih in osebni rasti ali pa je celo sam ekonomski diskurz o poslovnih uspehih in gospodarski rasti vdrl v naš vsakdanji življenjski pogovor in imaginarij, kjer sedaj nekdanjo srečo prevajamo v uspeh, osebne spremembe pa v rast.

V rubriki *Poslovnih izobraževanj in usposabljanj* v podpoglavjih *Zakaj smo najboljši?* in *Izobraževanja po meri* pa naletimo na zelo očiten in nedvoumen poseg new age terminologije na internetni strani:

»Zakaj smo najboljši?

Prenašamo znanje, ki je neposredno uporabno in prispeva k še uspešnejšemu delu posameznikov in njihovih organizacij. Temu so prilagojeni način dela, program ter vrsta seminarjev in delavnic. Seminarji in delavnice

potekajo v obliki predavanj, razprav ter individualnega in skupinskega dela. Na seminarjih in delavnicah sta izpolnjena dva pogoja, ki sta nujno potrebna za uspeh vaše organizacije, to sta osebni razvoj udeležencev in poslovni razvoj organizacij, iz katerih le-ti prihajajo.

K interaktivnosti prispevajo tudi z vrhunsko informacijsko tehnologijo opremljene seminarske sobe, ki omogočajo učinkovit prenos znanja. Poseben pristop pri organizaciji delavnic in seminarjev narekujejo predznanje, izkušnje ter pričakovanja vodilnih in strokovnih delavcev. V povprečju sprejmemo le petnajst udeležencev na seminar, kar omogoča aktivno sodelovanje udeležencev.

Naša največja konkurenčna prednost so naši predavatelji. Zaposlujemo najboljše slovenske in tuje profesorje ter sodelujemo s strokovnjaki iz prakse z dolgoletnimi izkušnjami. Prav zato seminarji in delavnice, ki jih ponujamo, združujejo akademsko razmišljanje, praktične izkušnje in razumevanje zapletenih poslovnih izzivov, s katerimi se soočajo organizacije v današnjih pogojih na trgu.

Pri nas se srečujejo udeleženci iz različnih podjetij, bank in drugih organizacij. To je priložnost za primerjavo s konkurenti in spoznavanje bodočih ali sedanjih partnerjev. Nova poznanstva ali poglobljanje poslovnih odnosov z drugimi udeleženci so vedno velika prednost tovrstnih izobraževanj (prav tam, pogl. »Zakaj smo najboljši«).

»Izobraževanja po meri

Naročniki lahko povabijo tudi svoje poslovne partnerje, kar pomeni osnovo za boljše sodelovanje in krepitev poslovnih vezi.« (prav tam, pogl. »Izobraževanja po meri«).

Za poslovni uspeh je po mnenju CPOEF potreben »osebni razvoj«, za katerega poskrbijo plačljivi seminarji in delavnice. Na teh delavnicah udeleženci tudi skupaj sklepajo »nova poznanstva« in »poglobljajo poslovne odnose«, na Izobraževanja po meri pa so vabljeni tudi poslovni partnerji, da bodo tako lahko še bolje sodelovali in krepili vezi. Očitno so poslovni partnerji v imaginariju CPOEF nekakšna velika družina ljudi, katerega poslovni odnosi so mnogo več kot le tržni, saj kot znanci in kolegi sklepajo poznanstva ter poglobljajo odnose kot dobri prijatelji. Podoben diskurz bi lahko pričakovali tudi na vabilih na kakršnekoli skupinske terapije ali delavnice duhovnega zorenja, saj lahko s seboj privedeš partnerje (na partnerice so očitno pozabili), s katerimi vezi še utrdimo in odnose poglobimo.

Akademija voditeljstva

Namen Akademije voditeljstva na CPOEF je »potisniti udeleženca preko svojih pričakovanj in vedenjskih vzorcev, tako da postanejo pozitivna sprememba znotraj organizacije, konteksta in sebe« (prav tam, pogl. »Leadership Academy: About«).

»Podrobni cilji programa:

- *Razvoj osebnega vpogleda v vprašanja; kdo si, kaj si želiš doseči in kako boš to dosegel*
- *Premik udeleženca preko konvencionalne analize k vrednotenju predpostavk, na katerih temeljijo analitične odločitve, tako da boste bolje uvideli bistven pomen struktur in sistemov*
- *Razvoj individualnih zmogljivosti za sodelovanje med posamezniki, organizacijskimi oddelki kot tudi med organizacijami in njihovimi zunanjimi deležniki*
- *Socializacija udeležencev v druge kulture, filozofije in prakse voditeljstva*
- *Premakniti udeleženca v odgovorno delovanje, ki zagotavlja veljavo poslu in družbi« (prav tam).*

K vprašanju, zakaj izbrati ravno Akademijo voditeljstva, pa nam na internetni strani med drugim odgovorijo tudi:

- *Holističen pristop k razvoju voditeljstva*
- *Osredotočenje na um, srce in duhovno usklajenost (prav tam, pogl. »Why choose LA«)*

Dotična akademija je očitno med drugim še primerna za vse;

- *ki želijo nekaj spremeniti in pustiti trajen pečat;*
- *podjetnike, ki hočejo razširiti svoje poslovanje in miselnost po vsem svetu;*
- *menedžerje in strokovnjake, ki se želijo razvijati in rasti kot voditelji (prav tam, pogl. »Who is academy for«).*

Poleg pričujočih besed o voditeljstvu je na internetni strani priložen članek doc. dr. Melite Balas Rant, ki je tudi sama zaposlena na Ekonomski fakulteti. Naslov članka se glasi *Voditeljstvo je stanje zavesti.*

Voditeljstvo ni pozicija, temveč je miselnost. Razvoj voditeljstva je razvoj miselnosti/.../Razumevanje globljega pomena samega sebe in sveta je bit dobrega voditeljstva. Dokler pomen ni razumljen, je voditeljstvo brezumno. Da bi pridobil miselnost voditelja, mora vsakdo dvigniti svoje samozavedanje resničnosti okoli sebe, se bolje zavedati svojega telesa, uma in čutov/.../Da postaneš voditelj, moraš razviti sodelovalno miselnost in skladno s tem je vedenje ljudi v organizaciji potrebno videti z različnih perspektiv (interesi, cilji, položaji, vrednote), s poudarkom na tem, kako se odnosi med zaposlenimi in drugimi poslovnimi partnerji razvijajo, uporabljajo in ohranjajo. Sodelovalna miselnost pomeni dobiti uvid v osebne kvalitete. Voditelj mora razvijati partnerstvo med različnimi deležniki, interesnimi skupinami in dobro obvladovati organizacijsko politiko in razmerja moči/.../ (prav tam, pogl. »Leadership Academy«).

Poleg new age besednjaka, ki je v Akademiji voditeljstva na CPOEF prignana do vseh skrajnosti in nas do teh vrstic niti več ne preseneča, se je treba vprašati, kakšna ideologija se pravzaprav skriva za dotičnim diskurzom. Po pričujočih besedah temelj socialnih razlik ni nikakršno zasedanje različnih pozicij v delitvi dela ali kakršnihkoli družbenih struktur. Pravzaprav sodeč po zgornjih besedah lahko vsi ljudje, ne glede na svoj razredni položaj, stopnjo formalne izobrazbe, etnično pripadnost, kulturno ozadje, spol itd. uspemo in postanemo pravi voditelji oziroma podjetniki, če pridobimo pravo miselnost. Če nekoliko skrčimo nabor visokoletečih izrazov v zgornjih zapisih, bi lahko dejali, da lahko le s pozitivnim mišljenjem, zaupanjem vase in samozavestjo postanemo uspešni vodje in podjetniki. Tako spregledamo vpetost v družbena razmerja, ki so nas pripeljala do pozicije v družbeni strukturi, saj vse razloge zvrnemo na svojo osebnost in globine duha, kjer se skrivajo razlogi za naše stanje. Temeljno sporočilo ideologije zaznane v prispevkih je ta, ki sem jo v tej nalogi že opisal: Vsi ljudje smo podjetniki svojih življenj, ki se »samoupravljamo«, in bolj kot zunanje okoliščine, ki vplivajo na naš položaj, se moramo zazreti le vase in tam poiskati odgovore.

Treba bi bilo tudi interpretirati zapis doc. dr. Melite Balas Rant o zmožnosti sodelovanja in sodelovalne miselnosti pravega voditelja, ki mora znati poskrbeti tudi za primerno ozračje med zaposlenimi in jih je sposoben tudi razumeti in se v njih vživeti, a vzpostavljanje neformalnih in osebnih odnosov z zaposlenimi poleg večje konkurenčnosti podjetja zaradi zadovoljnih delavcev povzroča morda tudi nekatere druge (za kapital) zelene učinke. Da bi jih razumeli, si je treba seveda odgovoriti na vprašanje, kdo je voditelj; voditelj je pravzaprav direktor, menedžer, upravnik itd. A pozicija voditelja očitno ni razumljena skozi njegovo mesto v strukturi. Njegova vloga ni razumljena kot vloga »brezdušnega« kapitalista,¹¹ ki nadzira delovni proces in je v razrednem antagonizmu z delavci, pač pa se ta predstavlja kot njihov sodelavec in kolega, čigar avtoriteta je utemeljena v njegovi voditeljski prepričljivosti in osebni karizmi, ki bi jo lahko pripisali tudi duhovnim učiteljem in gurujem, ki posedujejo predvsem neformalno moč nad drugimi. V pomoč bi si tu lahko izposodil koncept »postmodernega šefa« slovenskega filozofa in sociologa Slavoj Žižka, ki v tipu šefa, ki je prijazen, ima s podrejenimi oseben, neformalen odnos ter se ima za podrejenim enakega, vidi posebno nevarnost. Tradicionalen šef je v odnosu do podrejenih ostajal distanciran, vzvišen in neoseben, a se mu je bilo zaradi odkrite avtoritarnosti mogoče upreti, saj so krivice in

¹¹ Sodobni menedžer pogosto ni tudi lastnik podjetja, temveč je tam le zaposlen, vendar bi ga lahko kljub temu uvrstili v kapitalistični razred, saj s produkcijskimi sredstvi upravlja in nad samim procesom produkcije vrši nadzor, njegovi interesi pa so usklajeni z interesi kapitalističnega razreda.

antagonizem med njim in zaposlenimi lažje privrele v zavest zaposlenih, ki so zato tudi ukrepali. Prijaznemu postmodernemu šefu se je precej težje upreti saj se zaposlenim zaradi kolegialnosti in prijateljevanja to zdi že neprimerno in neetično ali pa kljub uvidu v antagonizem zaradi osebnih odnosov veliko težje. Dejanska razmerja moči in nadvlade tako ostajajo prekrita, delujejo pa prav skozi njegova zanikanja (Žižek, 2008: 202).

Akademija voditeljstva je sestavljena iz šestih sklopov predavanj, ki potekajo čez vse leto (od aprila 2016 do decembra 2016) (CPOEF, pogl. »LA: Programme Structure«). Cena vsakega posamičnega predavanja, ki obsega štiri ure in pol, znaša 350 evrov, celoten sklop predavanj v Akademiji voditeljstva pa 1500 evrov (prav tam, pogl. »How to apply«). Z obzirom na dejstvo, da CPOEF izvaja tržne dejavnosti, po tovrstnih storitvah v poslovnem svetu kljub visokim cenam obstaja kar nekaj zanimanja, kar o sodobnih tehnikah in prijemih vladanja ter nadzora lahko pove marsikaj.

Akademija trajnostnega voditeljstva in navdiha

»O akademiji

Medtem ko se mnogi osredotočajo na pomen trajnosti v poslovni strategiji, le redki posvetijo pozornost njegovemu dejanskemu uresničevanju znotraj večjih in manjših organizacij.

Poslovno trajnostno vodstvo in Akademija inspiracije bosta luč in vodilo za tiste z nabojem za izvajanje trajnosti – potrebnih strategij, struktur, sistemov, meritev in meritev uspešnosti.

Poleg tega je določanje, merjenje in izboljšanje družbenih vplivov velikanski izziv, in to ne zgolj za fundacije, dobrodelne ustanove in nevladne organizacije, temveč tudi za korporacije.

Kako najbolje uravnoveževati možne družbene in okoljske koristi in stroške med seboj? Kako jasno izbirati med različnimi možnostmi in priložnostmi?

Temelječ na podlagi dolgoletnega dela in novih terenskih študij z vsega sveta, bosta Marc J. Epstein in Adrijana Rejc Buhovac delila z udeleženci številne primere dejanskih organizacijskih pristopov in obsežne praktične smernice ter najboljše prakse v ustvarjanju delujoče trajnosti.

Zakaj izbrati poslovno trajnostno vodstvo in Akademijo inspiracije?

Udeleženci akademije bodo sodelovali v končnih »kako narediti« delavnicah, kjer se bodo seznanjali z ustvarjanjem delujoče trajnosti in meritvami družbenih učinkov.

Če je vaš izziv premagovanje korporativnih »proti-teles« in spodbujanje inovacij skozi trajnost, je ta akademija vsekakor potrebna.

V uvodnem plenarnem nastopu bo nastopil Marc J. Epstein, Rice University, ki spada med gurje trajnostne implementacije.

Komu je Akademija namenjena?

- *Strateškim odločevalcem, ki stremijo k rasti svojega poslovanja tako dobičkonosno kot trajnostno.*

- *Menedžerjem ali upraviteljem, ki vodijo korporativne družbeno odgovorne programe ali oddelke, ki se ukvarjajo z javnimi zadevami, filantropijo, trajnostjo, okoljskim zdravjem in varnostjo ali skupnostnimi zadevami.*
- *Menedžerjem in upraviteljem z odgovornostmi izkaza poslovnega izvida.*
- *Vladnim in nevladnim organizacijam.*
- *Posameznikom in skupinam v vodstvih iste organizacije» (prav tam, pogl. »Sustainability Leadership and Inspiration Academy«).*

Podobno kot pri Akademiji voditeljstva gosti CPOEF tudi druge delavnice in seminarje s precej podobno tematiko. Pričujoč sklop predavanj z naslovom Trajnostno vodstvo in akademija inspiracije bi se v slogovno nekoliko skromnejši obliki lahko imenoval zgolj trajnostni razvoj in podjetništvo oziroma kaj podobnega, a kot sem že v prejšnjem podpoglavju nakazal, tovrsten diskurz morda poseduje določene cilje. Akademija trajnostnega vodstva in inspiracije ne nudi udeležencem le znanja o trajnostnem razvoju in njegovem vodenju, pač pa jih celo navdihuje in spodbuja zanj, kar se zdi verjetno nekoliko nepotrebno. Cene dotičnih seminarjev na internetni strani sicer niso dosegljive, a v kolikor je nekdo za tri predavanja po visokih cenah CPOEF pripravljen plačevati tolikšne zneske, je po vsej verjetnosti precej visoko navdahnjen in motiviran za vodenje trajnostnega razvoja in poslovanja. V kolikor sem v podpoglavju Akademija voditeljstva, karizmatičnega, navdihujočega vodjo označil za nekakšnega posvetnega guruja, se zgornji zapis te oznake niti več ne brani.

Drugo perspektivo, ki nam pomaga pri razumevanju vzniklih omemb okoljevarstva, trajnostnega razvoja in socialno vzdržne rasti v podjetniškem diskurzu, bi znova lažje osvetlili s pomočjo Slavojja Žižka in njegovih idej o sodobnem potrošništvu. Žižek meni, da se sodobni potrošnik ločuje od tradicionalnega potrošnika. Tradicionalni potrošnik se je lahko zavedal slabosti svojega objestnega potrošništva, ki ustvarja škodo okolju ter družbi, in je imel lahko zaradi tega tudi slabo vest, toda dandanes na vsakem potrošniškem koraku naletimo na razloge, ki nam povedo, zakaj je neki produkt ali storitev ravno zaradi svoje družbene in okoljske naravnosti resnično etičen strošek. Kot najboljši primer Žižek tu predstavi blagovno znamko kave Starbucks. Ta v svojem oglaševanju tradicionalno poudarja svojo socialno in okoljsko naravnost, saj del svojega zaslužka nameni različnim dobrodelnim dejavnostim, njeno trgovanje naj bi bilo namreč pošteno in etično, saj obiralci na plantažah kakava dobijo menda bolj pošteno plačilo itd. Oseba, ki si privošči ta kavni napitek, torej nima več tako slabe vesti, saj v svojih očeh ni več zgolj brezglavi potrošnik, temveč etični nakupovalec, ki sodeluje v reševanju sveta in njegovega okolja. Ko kupimo kavo Starbucks,

torej ne kupimo zgolj kave, temveč tudi dobršno mero ideologije, saj potrošniška miselnost preskoči še dodatno oviro, ki nam jo je postavila slaba vest zaradi družbene in okoljske škode naših potrošniških odločitev (Žižek, 2010: 49–52). Sodobno potrošništvo, ki naj bi torej vsebovalo tudi etično dimenzijo, lahko odlično izkoristi tudi kapital, ki se zaveda etičnih dolžnosti, ki jim ga nalagajo pričakovanja družbe, vendar se je treba zavedati, da podoben proces etičnega potrošništva zajame tudi kapitaliste oziroma podjetnike. Ti s svojo družbeno in okoljsko agendo lahko pomirijo svojo slabo vest zaradi dejavnosti, ki jo opravljajo. Druga plat njihovih visokih zaslužkov je lahko propadajoče okolje, revščina izkoriščanih delavcev ter lakota otrok, a podjetnik se lahko za vso to mizerijo svoji vesti odkupi, če le del svojega zaslužka odtegne za manjše popravilo škode, ki jo je sam prizadejal. Podjetnik je v svojih očeh očiščen in ne uvidi neravnovesja med svojim žrtvovanjem in koristmi, ki jih kljub vsemu še uživa, ter se ne zaveda, da tovrstne drobne dejavnosti ne morejo rešiti težav, ki jih generira sam sistem, ki pa ga kapitalist oziroma podjetnik ni pripravljen spremeniti. Pravzaprav ta pogosto ni pripravljen pristati niti na manjše spremembe kljub morebitni izpričani okoljevarstveni in družbeni odgovornosti, saj se največkrat upira poskusom vsakršne zakonodaje, ki bi ga prisilila v omejitve ali pa ga prikrajšala za del dobička. Tovrstna etična dejavnost bi torej morala biti individualna odločitev vsakega posameznika in podjetja. Podjetnik, ki zavrača vdor države v njegove dejavnosti, je lahko plemenit in etičen, seveda le dokler je odločitve, ki so ga prikrajšale za del dobička in domnevno izboljšale svet, sprejel sam po nareku svoje vesti.

Tovrsten diskurz trajnostnega poslovanja, ki jemlje v ozir okolje in družbo ter po nepotrebnem razpolaga z izrazi, kot so »navdihovanje«, kaže, da bolj kot globalne probleme družbe in okolja tovrstni seminarji znotraj CPOEF naslavlajo osebna nelagodja podjetnikov in njihovo krivdo. Ko se ti vrnejo s seminarja, lahko mirne vesti še naprej k sebi pretakajo presežno vrednost, ki so jo ustvarili delavci, ter na poti domov podarijo kakšen evro brezdomcu, ki je ostal brez službe ravno zaradi poslovnih politik, ki jih ti podjetniki vodijo ali zgolj podpirajo.

Akademija globalnega voditeljstva

»O programu

Akademija globalnega voditeljstva je namenjena visokim voditeljem, ki se znajdejo v težkem položaju, ko več trdega dela ne prinaša pravih rezultatov. To je trenutek, ko »ustavimo konje« in obnovimo svojo notranjo energijo in voditeljske moči s ponovnim premislekom lastne življenjske poti in smeri, ki jo vaša organizacija ubira, s ponovno preučitvijo posla, družbenih in etičnih posledic odločitev, dejanj in vedenja.

V programu boste:

- Raziskovali vaše ključne gonilne sile in pristranskosti ter kako se ta nanašajo na vaše vodstvene izzive in odločitve.
- Ocenili svoje življenje in karierne cilje ter zastavili cilje za nadaljnji razvoj tako sebe kot vaše organizacije.
- Postali dobro obveščeni ter začeli sprejemati boljše odločitve, ki bodo rezultat boljšega razumevanja globalnih ekonomskih perspektiv, družbenega razvoja in medkulturnih razlik.
- Izkoristili svojo osebno in organizacijsko ustvarjalnost, inovativne sposobnosti in učinkovitosti.
- Razvili svoje sposobnosti, s katerimi boste delovali kot akter obnove/preoblikovanja in ustvarjalec vrednosti za vašo organizacijo ter krepili svojo voditeljsko dediščino.
- Razširili svojo mednarodno mrežo poznanstev in preučili možne poti do poslovne obnove.
- Pridobili nova orodja za učinkovito strategijo in izvajanje odločitev
- Premislili, za kaj se zavzimate ter čemu, kaj je in kaj ni delovalo pri tem v preteklosti z namenom, da nekatere poznane stvari vidite v novi luči; prepoznali boste osebne in poslovne priložnosti, ki do sedaj še niso bile opažene.
- Premaknili sebe preko konvencionalne analize k vrednotenju predpostavk na katerih temeljijo analitične odločitve, tako da boste boljše uvideli bistven pomen struktur in sistemov.
- Poglobljeno razumeli svetove drugih kultur, industrij in podjetij z namenom, da boste boljše razumeli raznolike okoliščine, v katerih boste delovali«
(CPOEF, pogl. »Global Leadership Academy: About«)

Pravi voditelji bi morali v težkih situacijah po mnenju Akademije tudi vedeti:

- »kdo so
- kaj si prizadevajo doseči ter čemu
- kako bodo to dosegli« (prav tam, pogl. »Who is academy for«)

Kljub temu da sklop seminarjev z naslovom Akademija globalnega voditeljstva v primerjavi z drugimi predstavljenimi vsebinami CPOEF ne predstavlja velikega odklona, je mogoče ugotoviti, da je pri slednjem terapevtski pristop do reševanja poslovnih težav najbolj očiten, saj v skladu s povezavo svoje osebnosti s poslovnimi uspehi razloge za svoje poslovne neuspehe vidiš v svoji osebnosti, zato udeleženci ne smejo preprosto čakati ali prelagati odgovornosti na nespodbudno poslovno okolje (četudi to v resnici pogosto počnejo), pač pa iti vase, ugotoviti »kdo so«, »obnoviti svojo notranjo energijo« in »ponovno premisliti lastne življenjske poti«. Šele ko »ocenijo svoje življenje« ter »premislijo, za kaj se zavzemajo« ter čemu to pravzaprav počnejo, lahko njihov poslovni ali voditeljski položaj zopet vzevati. Bankrot ali izgubo voditeljskega položaja bi lahko udeleženec zlahka interpretiral kot nekakšno lastno smrt, akademija pa mu očitno lahko ponudi vnovično rojstvo oziroma

reinkarnacijo, katere predpogoj pa ni potrebna fizična smrt, kot narekuje sama vera vanjo, toda pri sodobnih new age podjetnikih in voditeljih ta tako ali tako ni več potrebna.

Akademija globalnega voditeljstva je potekala od jeseni 2014 do poletja 2015, vse skupaj pa je zajemala dvajset dni nekajurnih seminarjev (prav tam, pogl. » Programme structure«), za katere so udeleženci odšteli tudi 17,900 € (prav tam: Tuition fee). Očitno si dotični seminar lahko finančno privoščijo resnično le tisti voditelji, ki imajo kljub poslovnim in voditeljskim neuspehom še zmeraj dobršno količino denarnih sredstev za tovrstna izobraževanja in »terapije«.

Sreča in užitek

Ultimativna vrednota zahodne družbe dandanes sta sreča in užitek. V iskanje sreče in občutenje užitka smo vedno bolj prisiljeni, saj postaja dandanes lasten občutek krivde vedno bolj povezan ravno z našim ne dovolj intenzivnim uživanjem in melanholičnim ter apatičnim občutjem. Z individualizacijo in liberalizmom se je torej nekdanja krivda zaradi pregrešnih užitkov preusmerila v povsem drugo smer (Žižek, 2008: 30). Sodobne družbene konvencije osebno srečo in užitek postavljajo na piedestal samouresničitve, ki niso več nekaj, kar lahko imaš, ali pa na žalost nimaš, pač pa so naša osebna odgovornost. To so okoliščine, kjer new age literatura, ki nas hoče napolniti s smislom življenja, duševnim mirom in srečo, tako dobro uspeva, saj je naša sreča naša največja preokupacija. V podobnem duhu je spisano tudi spodnje vabilo na serijo dveh seminarjev z delavnicami v okviru CPOEF:

»Štirje poletni dnevi za strast do prodaje

Za vse, ki se v podjetjih ukvarjate s prodajo, smo na Ekonomski fakulteti v okviru Centra poslovne odličnosti EF za to poletje pripravili serijo dveh seminarjev z delavnicami, ki bodo s pomočjo novih znanj in orodji še osvežile vašo strast do prodaje in vodenje vaše prodajne ekipe spremenile v užitek. [...] Maria Anselmi, direktorica uspešnega podjetja Bisnode Južni trgi, kjer prodajo vsako leto povečajo za dvomestno številko, bo razkrila, kaj se je o prodaji mogoče naučiti iz ljubzenskih filmov in kako v prodajni ekipi razvijati in krepiti strast do prodaje.« (EF, pogl. »Štirje poletni dnevi za strast do prodaje«)

Zgornje vabilo na serijo seminarjev nas pravzaprav implicitno že prisiljuje k užitku, ki ga moramo čutiti ob svojem delu, ki ga kot takega sploh več nočemo dojemati. Očitno danes užitek in strast do nekaterih dejavnosti nista več namenjena le prostemu času, pač pa bi ju radi razširili na naš cel dan. Pod pritiskom tovrstnih nazorov lahko krivdo za naše stresno in težko prenašanje sodobnega dela, ki je pogosto prekarno in nestalno, hitro pripišemo nase, saj smo mi tisti, k v njem ne znamo videti pozitivne plati ali si je sami pričarati.

Odповed racionalnemu in intuicija

Poleg seminarjev, ki jih CPOEF prireja pod okriljem Ekonomske fakultete v Ljubljani, slednja dokazuje, da se tudi sama matica ne odповедуje tovrstnim filozofijam. Tako je aprila 2016 Ekonomska fakulteta na svoji spletni strani oglaševala predavanje;

»Um kot inštrument zaznave subtilnega

Poleg že znane in v sodobnem človeštvu do določene mere izpričane sposobnosti našega uma, da deluje kot inštrument analize, jasnega razločevanja in oblikovanja jasnih misli, ima um še veliko drugih potencialov. Eden od teh potencialov je sposobnost uma, da deluje kot čutilo, kot tako imenovani šesti čut ali intuicija, s katero lahko zaznava vsebine, ki so onkraj uma-v območju, ki mu lahko rečemo nad-zavedno. Da bi razvil to lastnost, se mora um povezati z inteligenco srca, ki mu omogoči, da postane vključujoča. Ta predpogoj–da postane vključujoča, umu omogoča funkcijo čutila.

O vsem tem se bomo pogovarjali s fizikom dr. Andrejem Detelo, biologom prof. dr. Igorjem Jermanom, fizikom in psihologom dr. Yurijem Yatskom, biokemičarko prof. dr. Metko Ravnik Glavač in doktorico medicine ter svetovalko ayurvedske medicine Biljano Dušič.« (EF, pogl. »Um kot inštrument zaznave subtilnega«).

Sam dogodek je potekal v Cankarjevem domu v Kosovelovi dvorani 9. maja 2016 (prav tam). Dogodek sta organizirala Aditi-Inštitut za tradicionalne medicinske sisteme ter 3Vitana-Center za celosten razvoj. Aditi-Inštitut se na svoji spletni strani kot ajurvedska posvetovalnica. Ajurveda je po pričevanju organizatorja alternativna medicina, ki naj bi izviral iz Indije in človeka razume holistično oziroma se osredotoča na štiri poglavitne aspekte; dušo, um, telo in čustva, spodbuja pa človekovo harmonijo s svetom in naravo (Aditi, pogl. »Ajurvedska posvetovalnica«).

Ekonomska fakulteta verjetno ni oglašala dotičnega dogodka povsem brez namena. Med podjetniki se zmeraj bolj uveljavlja prepričanje, da ni treba zmeraj slediti zgolj racionalnim vodilom, temveč se moramo zanesti tudi na »tako imenovani šesti čut ali intuicijo«.

Podoben pojav bi lahko opazili tudi pri sledečem poročilu 19. marca 2014 v spletnih novicah Ekonomske fakultete;

»500 slovenskih podjetnic: Ko ideja navduši, je to to!

V sredo, 12. 3. 2014, je v prostorih hotela Austria Trend, potekalo največje srečanje slovenskih podjetnic. Rdeča nit dogodka z naslovom »500 podjetnic« je bila v znamenju vztrajnosti in poguma ter njune prepletenosti v ženskem podjetništvu.

Po besedah Dade Jerovšek, lastnice blagovne znamke Kaval Group, so za uspešno poslovanje pomembni pogum, strast, energija in drugačnost. Skozi življenje jo vodita spontanost in intuicija. »Ko ideja navduši, je to to!« meni in doda: »V poslu moraš biti patološki optimist!«

Svojo zgodbo je predstavila tudi Iris Trstenjak, lastnica podjetja Dee Lee Doo. Poudarila je, kako pomembna je drznost v vsakem poslu. Mojca Lukančič, AHA skupina d.o.o pa je svoje podjetniške izkušnje opisala z besedami: »Ne sodi mozaika po enem kamenčku in življenja po enem trenutku.«

Sonja Šmuc, Združenje Manager, se je dotaknila pomena sodelavcev v podjetništvu: »Ko imaš sodelavce, se ideje množijo in ne seštevajo – skupaj tvorijo organizem.« Eden izmed razlogov, da je v Sloveniji manj managerk, je tudi ta, da ženske nismo odločene, da bomo zmogle. »Ženska mora biti 90 % odločena in prepričana v opravljanje managerskega dela, moški le 60 %.«

»Podjetnice smo ves čas managerke, vendar imamo več svobode, ni steklenega stropa in drugih ovir v podjetju« je dejala Marta Turk, Zavod Meta, in kot edino oviro poudarila strah pred odgovornostjo. »Slovenska ulica je premajhna za podjetništvo,« meni, zato je pomembno gledati širše.

Pozitivno in s pogumom obarvan dogodek je pokazal, da je v Sloveniji vse več drznih in vztrajnih podjetnic, ki s svojimi uspešnimi zgodbami dokazujejo, da se z veliko mero vztrajnosti in dobro idejo vse da in zmore, tudi v težkih časih.«

Jana Drolc, EFnews«

(EF, pogl. »500 slovenskih podjetnic).

Poleg (neo)liberalnega feminizma, ki je v danem poročilu precej trivialen, in diskurza new agea, ki ga je možno opaziti in ga ni treba znova pojasnjevati, je v zgornjem poročilu mogoče videti precej veliko poudarjanja intuicije, drznih odločitev, poguma in strasti v poslu.

Tako v prvem kot v drugem besedilu lahko vidimo, da si podjetniki sebe več ne predstavljajo kot tradicionalne kapitaliste, ki naj bi svoje odločitve sprejemali premišljeno, pretehtano ter preudarjeno in z dolgotrajnim premislekom, pač pa kot drzne, pogumne in strastne voditelje novega sveta, ki jih vodijo predvsem intuicija in »čut za posel«. Vendar kaj t. i. domnevno zanašanje na intuicijo, občutke in svoje gone dejansko pomeni. Lahko bi dejali, da gre v resnici zgolj za prevod nekaterih drugih lastnosti, ki jih podjetniški diskurz skriva za omembami drznosti, sledenja občutkom itd. Podjetniki so očitno svoj neobrzdani pohlep, slo po dobičku ter tvegano hazardiranje s financami sedaj preoblikovali in preimenovali. Neracionalna, tvegana in hipna poslovna odločitev storjena v želji po hitrem zaslužku sedaj ni več pokazatelj pohlepa, pogoltnosti in »kockarstva«, temveč je pokazatelj hrabrosti, drznosti in sledenju lastni intuiciji, ki izhaja iz globin notranjega jaza. Kljub dominantni neoliberalni ideologiji očitno sla po dobičku še ni postala vrednota, ki bi jo lahko s temi besedami tudi imenovali, zato je bil potreben in tudi vzpostavljen nov diskurz, ki pogoltno in nerazumne odločitve podjetnikov legitimira in opravičuje, saj vendar notranji jaz in intuicija, ki prihaja iz njega, v sebi menda zmeraj skriva avtentično dobro, ki se skriva v vsakem človeku, sla po dobičku pa naj bi hkrati pomenila plitvost in materializem nekega človeka.

8. ZAKLJUČEK

Naivno bi bilo trditi, da se je pionirski duh new agea nekje na svoji poti skozi zgodovino skvaril, zavrzel uporniška sporočila in postal ideološko orodje v rokah kapitalističnega razreda, saj že njegova zasnova na zahodu lahko išče svoja izhodišča v modernizaciji, ki jo je prinesel kapitalizem. Kapitalistična modernizacija je človeka iztrgala iz naročja fevdalne ujetosti v religiozne institucije in ga popeljala v mesta, kjer ga religijske avtoritete in družbene norme niso tako zlahka dosegle. Kapitalistična modernizacija je tega istega človeka individualizirala, saj je ustvarila posameznika, ki se je prisiljen osredotočiti nase, saj mora na trgu neprestano tekmovati za svoj položaj z drugimi. Tudi kulturo potrošništva, ki se je zavlekla v vse pore našega življenja, je prinesla kapitalistična modernizacija, saj je potrošniška miselnost naposled začelo obvladovati tudi duhovnost, kjer lahko po želji izbiramo različne elemente iz mnogoterih religijskih in filozofskih tradicij ter zamenjamo tiste, ki nam pač ne odgovarjajo. Kljub kapitalistični modernizaciji, ki je ustvarila pogoje za

sam razvoj new agea, bi bilo napak trditi, da new age zgolj legitimira trenutno obstoječe stanje, saj je nabor njegovih idej vse preveč širok in arbitraren. Toda vseeno nekatera posamezna sporočila, ki morda vsebujejo protisistemsko noto (odnos do narave, kritika do materialističnega pehanja itd.), postanejo lahko zlahka zlorabljeni, kot je zlorabljen tudi npr. Che Guevara na majicah, ki kljub njegovemu antikapitalizmu nekaterim ustvarjajo dobiček.

Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani in Center poslovne odličnosti Ekonomske fakultete (CPOEF) sta se dokazala kot odlični primeri vpetosti sodobnega diskurza new agea v podjetništvu. To je zabrisalo religiozne osnove new age sporočil in svoj slog nekoliko omililo. Toliko bolj pomenljivo je dejstvo, da naj bi bila Ekonomska fakulteta, kjer CPOEF tudi domuje, znanstvena institucija, ki spada pod okrilje javnega šolstva, a kljub temu izvaja in oglašuje dejavnosti, ki znanosti pogosto stojijo nasproti. V okoliščinah, kjer fakulteti njeno finančno stanje odmerja trg, sama pa začne namesto ekonomistov šolati podjetnike, pa se temu niti ne moremo več pretirano čuditi.

9. VIRI IN LITERATURA

Literatura

- Barker, Eileen. 1995. Plus ça change ... *Social compass*, 42 (2), str. 165–180.
- Berger, Peter. 1967. *The Sacred Canopy. Elements of Sociological Theory of Religion*. London, Newbury Park, New Delhi: Sage Publications.
- Črnič, Aleš. 2012. *Na vodnarjevem valu*. Ljubljana: Kult.
- Davie, Grace. 2005. *Religija v sodobni Evropi: Mutacija spomina*. Ljubljana: Založba FDV (zbirka Kult).
- Debeljak, Aleš. 1994. *Temno nebo Amerike*. Celovec: Založba Wieser.
- Heelas, Paul. 2002. The Spiritual Revolution. From Religion to Spirituality. V: Woodhead Linda in dr. (ur.): *Religions in the Modern World*, str. 357–379.
- Heelas, Paul, in Woodhead, Linda. 2005. *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Luckmann, Thomas. 1997. *Nevidna religija*. Ljubljana: Krtina.
- Melton, Gordon J. 1995. The Changing Scene of New Religious Movements: Observations from a Generation of Research. *Social Compass*, 42 (2), str. 265–276.
- Stark, Rodney in Bainbridge, William. 2008. *Teorija religije*. Ljubljana: Založba FDV, knjižna zbirka Kult.
- Ule, Mirjana. 1999. Stoletje mladine. *Mladina in zgodovina : tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*, str. 237–295.
- Weber, Max. 2015. *Izbrani spisi iz sociologije religije*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Žižek, Slavoj. 2008. *In Defense of Lost Causes*. London, New York: Verso. https://books.google.si/books/about/In_Defense_of_Lost_Causes.html?id=znofEZZR_Vk4C&redir_esc=y. (Dostop 16. 8. 2016)
- Žižek, Slavoj. 2010. *Najprej kot tragedija, nato kot farsa*. Ljubljana: Analecta.

Viri

- Aditi: Ajurvedska posvetovalnica. <http://www.aditi.si/>. (Dostop 16. 8. 2016)
- Aura. <http://www.aura.si/>. (Dostop 16. 8. 2016)

- Biščak, Jože. 2016. Novi milijoni v žepu profesorjev ljubljanske ekonomske fakultete. *Svet24*, 8. julij, <http://svet24.si/clanek/novice/slovenija/577f7e6e59117/novi-milijoni-v-zepe-profesorjev-ef>. (Dostop 16. 8. 2016)
- CJM - Center za raziskovanje javnega mnenja, <http://www.cjm.si/?q=SJM>. (Dostop 5.9. 2016)
- CPOEF, <http://www.ef.uni-lj.si/cpoef>. (Dostop 16. 8. 2016)
- Drnovšek, Janez. 2006. *Misli o življenju in zavedanju*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani, <http://www.ef.uni-lj.si/>. (Dostop 16.8.2016)
- Mekina, Borut. 2014. Enigma Cerar. *Mladina*, (26), 27. 6. 2014, <http://www.mladina.si/158001/enigma-cerar/>, 16. 8. 2016
- Misteriji. <http://www.misteriji.si/>. (Dostop 16. 8.2016)
- Od blizu, gost: dr. Miro Cerar. 2016, 14. julij, <http://4d.rtv slo.si/arhiv/od-blizu/174416793>. (Dostop 16. 8. 2016)
- Resnica, gost: Borut Pahor. 2012, 28. junij, <https://www.youtube.com/watch?v=MlIDx5NrYZs>. (Dostop 16. 8. 2016)
- Zuccato, Taja. 2012. Borut Pahor: Vsi okrog mene, jaz pa sam. *Slovenske novice*, 5. junij, <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/borut-pahor-vsi-okrog-mene-jaz-pa-sam>. (Dostop 16. 8. 2016)

IZVLEČEK:

New age in njegov diskurz sta v zadnjih desetletjih postala dominanten del zahodne kulture. Razloge za njegov vzpon lahko iščemo v spremenjenih družbenih okoliščinah, ki nam jih je prinesla modernost. Med temi okoliščinami lahko naštejemo pojave, kot so globalizacija, izguba avtoritete institucionalno organizirane religije, detradicionalizacija, individualizacija in potrošništvo. Kljub nekaterim subverzivnim prvinam je znal trg new age dobro izkoristiti, a moje delo je osredotočeno predvsem na sodobno podjetništvo, ki je prevzelo nekatere prvine new age diskurza, ki v tem primeru služi vzpostavljanju legitimnosti tržne in podjetniške dejavnosti pred družbo in sabo. Kot poglavitna vira v tem raziskovanju sem uporabil Ekonomsko fakulteto Univerze v Ljubljani in Center poslovne odličnosti (CPOEF), ki deluje pod okriljem prve ter v okviru tržnih dejavnosti prireja seminarje in delavnice, kjer je prisoten tudi new age diskurz.

Ključne besede: New age, podjetništvo, trg, potrošništvo, Ekonomska fakulteta, CPOEF

ABSTRACT:

New age and its discourse became dominant part of western culture in recent decades. Reasons for its rise can be found in changed social circumstances which were brought by modernity. Among these circumstances, phenomena such as globalization, the loss of institutional authority of organized religion, detraditionalization, individualisation and consumerism can be mentioned. Despite some subversive elements, the market made good use of the new age; however my thesis are mainly focused on the modern business, which took over some elements of New Age discourse, that in this case, serve for establishing legitimacy of commercial and business activities in front of the society and themselves. I have used the Faculty of Economics, University of Ljubljana and the Center of Business Excellence (CPOEF), which operates under the auspices of the aforementioned, as the main sources for this research. CPOEF is organizing seminars and workshops in the course of commercial activities and where also new age discourse is implemented.

Key words: New age, business, market, consumerism, Faculty of Economics, CPOEF

IZJAVA O AVTORSTVU

diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a _____,

z vpisno številko _____,

sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem diplomsko delo izdelal/-a samostojno pod mentorstvom (naziv, ime in priimek)

in somentorstvom (naziv, ime in priimek)

- soglašam z javno objavo elektronske oblike diplomskega dela na spletnih straneh FF.

V Ljubljani, dne _____ Podpis avtorja/-ice: _____